

میدان میرچخماق (امیر چخماق)

میدان میرچخماق، اثری از قرن نهم هجری و یادگاری از دوران حکومت امیرچخماق شامی است. جلال الدین امیرچخماق که به دستور شاهرخ تیموری به حکومت یزد رسید با هم دستی همسر خود فاطمه خاتون، آثاری چند در یزد بنا کرد. مهم‌ترین این آثار مسجد جامع نو بود که هم اکنون نیز برقرار است و به نام مسجد میرچخماق مشهور است. بنیان در شمال مسجد میدانی ایجاد کردند که اکنون هم پابرجاست و مرکز شهر یزد است. این میدان در عصر صفوی هم به همین نام شهرت داشت. در خاور میدان میرچخماق، بازاری به نام حاجی قنبر وجود دارد. این بازار از بناهای نظام الدین حاجی قنبر جهانشاهی است. این شخص که به امر جهانشاه قره قویونلو به حکومت یزد رسیده بود، آثار دیگری هم در یزد احداث کرد. بعدها بر سر در این بازار بنای زیبا و بلندی به اسلوب بناهایی که در تکاپای یزد دیده می‌شود؛ ساخته شد. این بنای عظیم یکی از معرف‌های شهر یزد است و هنگامی که می‌گویند «میرچخماق» مرادشان همین بناست، در حالی که از آثار امیرچخماق نیست.

مسجد امیر چقماق که در تاریخ های یزد به نام مسجد جامع نو نیز خوانده شده و در دوره صفوی بنا بر عبارتی که در جماعتخانه آن نفر شده به چقماقیه معروف بوده به همت امیر جلال الدین چقماق شامی حاکم یزد و زن او سستی (بی بی) فاطمه خاتون احداث شده است. امیر جلال الدین چقماق شامی از امراء و سرداران تیموری و مقرب درگاه شاهرخ بود و در عهد او به

حکومت یزد منصوب شد و خدماتی چند در آبادانی و توسعه شهر مذکور کرد که اهم همه آنها بنیاد نهادن همین مسجد است. این مسجد که در سال 841 به پایان رسید بدون تردید از حیث زیبایی، وسعت، اهمیت و اعتبار بعد از مسجد جامع شهر قرار دارد و بر ضلع جنوبی میدانی قرار دارد که به میدان امیر چقماق معروف است.

در توصیف این بنا باید گفت که دارای دو ورودی شرقی (کوچه مسجد) و شمالی (میدان) است و در کرپاس مسجد که در آن به میدان امیرچقماق باز می شود، سنگی نصب گردیده که برآن متن وقفنامه ای به خط نسخ نقل شده است. دو طرف راهروی شمالی که از کرپاس به صحن مسجد وارد می شود، شبکه های ظریف از کاشی های معرق در پنجره ها نصب شده اند. دور خارجی گنبد و بر کمر بند آن عبارت «السلطان ضل الله» به کوفی بنایی تکرار شده است، در دو طرف بالهای صغه (ایوان) دو گل مربع کتیبه دار به خط کوفی قرار دارد که در راست چهار بار «ولی الله التوفیق» و در دست چپ چهار بار عبارتی عربی کتیبه شده است که خواندن آن تا به حال میسر نشده است. محراب ایوان اصلی از کاشی معرق و با طاق نمای مقرنس کاری است و در وسطش سنگ مرمر بسیار خوش تراشی به اندازه 15/1 در 38/2 متر نصب شده است. در وسط مقرنس کاری آن یک گل مربع از کاشی معرق است که چهار بار (الله محمد علی) به خط کوفی نقش شده و در قسمت بالای ستونهای دو طرف سنگ (سبحان حی الذی لایموت) کتیبه شده است. سردر شرقی مسجد دارای کتیبه ای از کاشی معرق به خط ثلث محمد الحکیم است. گنبد مسجد که خمیده و ترکدار است با کاشی سبز رنگ کاری شده است و پیرامون کتیبه ای به خط کوفی قرار دارد.